

منظور از ذکر خدا چیست

یاد کردن خدا تنها با زبان نیست، با دل و جان باید خدا را یاد کرد.

یاد کردن خدا تنها با زبان نیست، با دل و جان باید خدا را یاد کرد. یاد خدا هنگام گناه و دست کشیدن از آن، یاد واقعی است.

قرآندوره مجازی آموزش سبک زندگی و تفسیر قرآن کریم، به همت حجت الاسلام والمسلمین عبدالامیر سلطانی به بیان نکات تفسیری و سبک زندگی آیات قرآن به ترتیب صفحات قرآن می پردازد. آنچه در ادامه می خوانید نکات سبک زندگی و تفسیری صفحه بیست و سوم قرآن کریم است:

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ قَرِيْبًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ (سوره بقره، ۱۴۶)
تفسیر

در تعقیب بحث های گذشته درباره لجاجت و تعصب گروهی از اهل کتاب، نخستین آیه مورد بحث می rlm& گوید: «علمای اهل کتاب پیامبر اسلام را به خوبی همچون فرزندان خود می rlm& شناسند» (الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ rlm&); و نام و نشان و مشخصات او را در کتب مذهبی خود خوانده rlm& اند.

«ولی گروهی از آنان سعی دارند آگاهانه حق را کتمان کنند» (وَإِنَّ قَرِيْبًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ rlm&). هر چند گروهی از آنها با مشاهده این نشانه rlm& های روشن اسلام را پذیرا شدند، چنان که از عبد الله بن سلام که از علمای یهود بود و سپس اسلام را پذیرفت نقل شده که می rlm& گفت: من پیامبر اسلام (ص) را بهتر از فرزندم می rlm& شناسم (انا اعلم به منی یا بنی).

این آیه پرده از حقیقت جالبی بر می rlm& دارد و آن اینکه بیان صفات جسمی و روحی و ویژگی های پیامبر اسلام (ص) در کتب پیشین به قدری زنده و روشن بوده است که ترسیم کاملی از او در اذهان کسانی که با آن کتب، سر و کار داشته rlm& اند ایجاد می کرد.

آیا کسی می rlm& تواند احتمال دهد که در آن کتب هیچ نامی از پیامبر اسلام و نشانی از وی نبوده ولی پیغمبر اسلام با این صراحت در مقابل چشم آنها بگوید تمام صفات من در کتب شما موجود است؟ آیا اگر چنین بود همه دانشمندان اهل کتاب به مبارزه شدید و صریح بر ضد او بر نمی rlm& خاستند؟ و به او نمی rlm& گفتند این تو و این کتاب های ما، در کجای آن نام و صفات تو ثبت است؟ و آیا ممکن بود حتی يك نفر از علمای آنان در برابر پیامبر اسلام تسلیم شود؟ پس این گونه آیات خود دلیل بر صدق و حقانیت خودش است (۱).
سبک زندگی قرآنی

قَادِرُونَ اُدْكُرْكُمْ وَ اشْكُرُوا لِي وَ لَا تَكْفُرُونَ (۱۵۲)

خداوند در برخی آیات می rlm& فرماید: «ادْكُرُوا زِعْمِيَّ» (بقره، ۴۰) نعمت rlm& های مرا یاد کنید. ولی در این آیه می rlm& فرماید: «قَادِرُونَ» یاد خود من باشید. و این به خاطر درجات شناخت و معرفت مردم است. بگذریم که یاد خداوند، زمینه ساز شکر است و لذا بر شکر مقدم شده است. این آیه، نشانگر نهایت لطف خداوند به بنده است. انسانی که جهل، فقر، فنا و حقارت، از ویژگی rlm& های اوست، چقدر مورد لطف قرار گرفته که خداوند علیم، غنی، باقی و عزیز به او می rlm& گوید: مرا یاد کن تا ترا یاد کنم. مگر یاد کردن ما چه ارزشی دارد؟ مگر نه این است که یاد کردن ما نیز خود توفیقی از سوی اوست؟

یاد کردن خدا تنها با زبان نیست، با دل و جان باید خدا را یاد کرد. یاد خدا هنگام گناه و دست کشیدن از آن، یاد واقعی است.

به همین دلیل در احادیث متعددی از پیشوایان اسلام نقل شده است که منظور از ذکر خدا یادآوری عملی است، در حدیثی از پیامبر (ص) می rlm& خوانیم که به علی (ع) وصیت فرمود و از جمله وصایایش این بود:

«يَا عَلِيُّ ثَلَاثٌ رlm& لَا تُطِيقُهَا هَذِهِ: الْأُمَّةُ الْمُؤَاسَاةُ لِلْأَخِ فِي مَالِهِ وَ إِنْصَافُ النَّاسِ مِنْ نَفْسِهِ وَ ذِكْرُ اللَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَ لَيْسَ

هُوَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ وَ لَكِنْ إِذَا وَرَدَ عَلَى مَا يَحْزُمُ عَلَيْهِ خَافَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عِنْدَهُ وَ تَرَكَهُ;»^۱: سه کار است که این امت توانایی؛ انجام آن را (به طور کامل) ندارند، مواسات و برابری با برادر دینی در مال، و ادای حق مردم با قضاوت عادلانه نسبت به خود و دیگران، و خدا را در هر حال یاد کردن، منظور سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر نیست، بلکه منظور این است هنگامی که کار حرامی در مقابل او قرار می گیرد؛ گیرد از خدا بترسد و آن را ترک گوید.

شاید بهترین نوع یاد کردن خداوند، نماز است که فرمود: «أَقِمِ الصَّلَاةَ لِيَذْكُرِي» (طه، ۱۴). با اینکه شکر، یکی از مصادیق ذکر خداست، ولی نام آن جداگانه در کنار ذکر آمده و این نشانه؛ اهمیت شکر، به عنوان مصداق بارز ذکر است.

خداوند، با انسان داد و ستد می کند؛ و هیچ؛ کاری از انسان را بی بهره نمی گذارد؛ «فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ»، «أَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ» بقره، ۴۰. «قَافِسَحُوا يَفْسَحَ اللَّهُ لَكُمْ» (مجادله، ۱۱).

امام باقر علیه السلام در ذیل این آیه، یکی از مصادیق ذکر خدا را، تسبیحات حضرت زهرا(س) شمردند که ۳۴ مرتبه الله اکبر، ۳۳ مرتبه الحمد لله و ۳۳ مرتبه سبحان الله است.^۲ موانع ذکر خداوند

الف: شیطان. «فَأَسْأَهُمْ ذَكَرَ اللَّهُ» (مجادله، ۱۹) شیطان، آنها را از یاد خدا غافل کرد.

ب: تکاثر و رقابت؛ ها. «أَلْهَاكُمْ التَّكَاثُرُ» (تکاثر، ۱). شما را افزون؛ خواهی، سرگرم ساخت.

ج: آرزوها و خیال. «وَ يُلْهِمُهُمُ الْأَمَلُ» (حجر، ۳). آرزو، آنها را سرگرم کرد. (۲)

منابع:

۱. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۱، ص ۵۰۰.

۲. قرائتی، محسن، تفسیر نور، ج ۱، ص ۲۳۳.